

מַא כֵּ'בֵר

אַלְעֶרוּסִיָּה-מִחֻוִּיתִיה

שָׂרַח [=ביאור] הרב אברהם
בכמהר"ר ר' משה ערוסי הלוי (נר"ו) מִמְחֻוִּית

נערך ע"י הרב צפניה בן כבוד הרה"ג רצון ב"ר יוסף
ב"ר אברהם ב"ר ניסים ב"ר סאלם
ב"ר סלימאן ערוסי ליחס הילאל הלוי

© כל הזכויות שמורות לרב צפניה ערוסי

מֵא כַּבֵּר עֲרוּסִיָּה-מִחֻוּתֵיהָ*

שָׁרַח [=ביאור^א] הרב אברהם בכמוהר"ר ר' משה ערוסי הלוי^ב (נר"ו) מִמְחֻוּת

מֵא כַּבֵּר הָאֲדָה אֱלִילָה, אֱלִטְאֵהָרָה, אֱלִמְבֵּאֲרָה, אֱלִמְשֶׁרְפָה,
מה ענין הלילה הזה הטהורה, המבורכת, המנושאת,

אֱלִמְקִדְסָה, אֱלִמְפִּצְלָה, אֱלִמְעִצְמָה, אֱלִמְחִבּוּבָה עֲנֵד אֱלִילָה,
המקודשת, המכובדת, הגדולה, האהובה לפני ה',

אֱלִמְוֵהָבָה לְבִנֵי אִסְרָאֵל, אֱלִצְנֵאֲדִיד, אֱלִאֲשֶׁרְאֵף עֵיֵאל אֱלִנְבִי
הנתנת לבני ישראל האלופים השרים בני הנביא

אֲבֵרָהֶם כַּלִּיל אֱלִילָה. עֵיֵאל אֱלִנְבִי יִצְחָק ד' בֵּיח אֱלִמְסִתְכָּאֲרָה.
אברהם אהוב ה'. בני הנביא יצחק הנעקד על גבי מזבח.

עֵיֵאל יִעֲקֹב אֱלִנְבִי אֱלִד'י וְחָדוּ אֱלִילָה בְּתוֹחִיד עִצְיָם הוּ וְאֱוִלְאֲדָה
בני יעקב הנביא שיחד את ה' ביחוד גדול הוא ובניו

אֶת־נְעִשֶׁר סְבָט.

שנים עשר שבטים.^ג

פִּי הָאֲדָה אֱלִילָה אֲנִתְצֵר אֲבִוּנָא אֲבֵרָהֶם עֵלָא אֲרִבְעָה מְלָכִים
בזאת הלילה נצח אברהם אבינו את ארבע מלכים

וְאִסְתַּבְּאֵהֶם. פִּי הָאֲדָה אֱלִילָה אֲכִד'ת אֲמִנָא שְׁרָה עֲנֵד אֲבִימֶלֶךְ
ושבה אותם.^ד ב- זאת הלילה נלקחה אימנו שרה אל אבימלך

וְלִאֲטַפְּהָא אֱלִילָה וּמָא נְגִ'סָהָא. פִּי הָאֲדָה אֱלִילָה נִזְל מְלֶאֶךְ מִן
ונצלה מאת ה' ולא טמא אותה.^ה ב- זאת הלילה ירד מלאך מן

* נוסח זה גם נדפס בתוך הגדה של פסח, הוצאת זכריה וְהָב, ירושלים תש"ך [1960], תחת השם: 'מֵא כַּבֵּר' עֲרוּסִיָּה-מִחֻוּתֵיהָ. שָׁם
הוא מובא בסוף ההגדה (עריכה מחדש: צ. ערוסי. ניקוד ותרגום: הרב שמעון זהבי (=דהבאני) ובנו ר' אורי, ד"ר ירון סרי).

^א כי הוא הרחבה על בסיס ה'מה כבר' הקצר הידוע.

^ב על תולדותיו ראה סוף האגדה.

^ג רמב"ם, קרית שמע פ"א ה"ד.

^ד ל"מ מפורש. עיין בראשית רבה לך לך מג, ג.

^ה פרקי דרבי אליעזר כח.

אַלְסַמָּא וְרַעַשׁ לְבֶן הָאֲרַמִּי וְחַדְרָהּ לֹא יֵצֵר יַעֲקֹב אַבּוֹנָא וְאוֹלְאָדָּהּ

השמים והרעיש את לבן הארמי והזהיר אותו שלא יזיק ליעקב אבינו ובניו

וְגַ'מִיעַ מַאֲלָהּ. פִּי הָאֲדָ'א אֲלֵלִיָּהּ תְּגַלָּא מְלֹאָךְ מִן אֲלַסְמָא עֲלָא

וכל מה שיש לו'. בזאת הלילה נגלה מלאך מן השמים אל

אַבּוֹנָא יַעֲקֹב פִּי פְּנוּאֵל וּבְאֲרַכָּה וְסַמָּאָה אֶסְרָאִיל. פִּי הָאֲדָ'א אֲלֵלִיָּהּ

אבינו יעקב בפנואל וברך אותו וקרא שמו ישראל'. בזאת הלילה

דְּכַ'ל סְנַחְרִיב בְּעַצְמָהּ וְאֵהֲלֵךְ אֲלֵלָהּ גְּנוּדָהּ. פִּי הָאֲדָ'א אֲלֵלִיָּהּ תְּגַלָּא

נכנס סנחריב לארץ בצבא עצום וה' השמיד כל חילו¹. בזאת הלילה נתגלה

אַלְסַר לְדַנְיָאֵל פִּי חֲלֻמָּהּ. פִּי הָאֲדָ'א אֲלֵלִיָּהּ קַתַּל בְּלִשְׁצַר חִין

הסוד לדניאל בחלומו². בזאת הלילה נהרג בלשצר מפני

אַסְתַּכְ'דַּם בְּאַנִית בֵּית אֲלִמְקָדַס. פִּי הָאֲדָ'א אֲלֵלִיָּהּ כַ'רְג' דַּנְיָאֵל מִן

שנשחט בליל בית המקדש'. בזאת הלילה יצא דניאל מ-

גַּב אַרְיֹות סַאֲלַם. פִּי הָאֲדָ'א אֲלֵלִיָּהּ וְצִלוּ אֲלִמְלָאכִים עֲנָד לֹוט

גוב האריות שלם³. בזאת הלילה באו המלאכים אצל לוט

וּבְאַתּוֹ עֲנָדָהּ פִּי סְדוּם. פִּי הָאֲדָ'א אֲלֵלִיָּהּ נְגַ'רוֹ אֲלַעֵץ אֲלֵד'י אֲצַתְלַב

ולנו אצלו בסדום⁴. בזאת הלילה עשו את העץ שבו נתלו

הָמֵן וְאוֹלְאָדָּהּ פִּיֵּהָ. פִּי הָאֲדָ'א אֲלֵלִיָּהּ פְּעֵלַת אֲסַתֵּר אֲלַסְעוּדָהּ

המן ובניו בו⁵. בזאת הלילה עשתה אסתר סעודה

¹ זהר, תולדות. ועיין עוד במדבר רבה, בלק כ, יב.

² תוספות השלם על התורה, בראשית וישלח לב כד, ח.

³ מדרש פנים אחרים, אסתר ו (תו"ש שמות יב, תקג) פסיקתא דרב כהנא יז, ילקו"ש רמז אלף נח, ילקוט המכירי ישעיה מד, יד.

⁴ ל"מ.

⁵ פסיקתא רבתי, הוספה ב.

^א שמות רבה, בא יח, יב.

^ב דרשות ר"י אבן שועיב בשם רז"ל. ובשכל טוב: כליל יו"ט שני של פסח.

^ג כן נראה מסדר המקרא בסמוך לנדידת שנת המלך.

צִיפֹת אַחְשׁוּרוֹשׁ וְהֶמֶן. פִּי הָאֲדָא אֲלֵלִיָּהּ וְקִפּוּ מְרִדְכֵי וַיהוּד שׁוֹשָׁן
עם אחשורוש והמן.⁷ בזאת הלילה עמדו מרדכי ויהודי שושן

הַבִּירָה מִתְרַצְעִין עֲנֹד אֲלֵלִיָּהּ בְּרוּךְ הוּא בְּאֲלֵצְלָאָה וְאֲלֵצִיאִים. פִּי
הבירה מתחננים לפני ה' ברוך הוא בתפילה ובצום.¹⁰ ב-

הָאֲדָא אֲלֵלִיָּהּ נָזַל מִלְאָךְ מִן עֲנֹד אֲלֵלִיָּהּ יִרְעֵשׁ אַחְשׁוּרוֹשׁ, מָא כֹּלָא
זאת הלילה ירד מלאך מלפני ה' והרעיש את אחשורוש ולא נתן

עֵינָהּ תִּנְאָם. פִּי הָאֲדָא אֲלֵלִיָּהּ בִּדְעוּ בְּנֵי אִסְרָאֵל בְּפַעַל וְצִאִיָּאת
לעיניו שינה.¹¹ בזאת הלילה התחילו בני ישראל להתעסק במצוות

אֲלֵלִיָּהּ דָּם פִּסַּח וְדָם מִיָּלָה. פִּי הָאֲדָא אֲלֵלִיָּהּ תִּפְצַלְת אֲלִכְלָאָב
האל דם פסח ודם מילה.¹² בזאת הלילה נבדלו הכלבים

עֲלָא אֲלִחְמִיר בְּאֲלֵאֲנֵצ' אַת. פִּי הָאֲדָא אֲלֵלִיָּהּ אֶהְלֵךְ אֲלֵלָהּ אֲבָכָאָר
יתר מהחמורים שהם עובדים.¹³ בזאת הלילה הכה ה' כל בכור

אֶהְלֵ מְצַר וּבִקָּא אֲלֵצְרָאָד' פִּי כֹּל בֵּית וּמוֹצֵעַ וְעֲנֹדָהֶם גַּת' א וּבְכָא
בכל מקום במצרים ואצלם בכל בית היה יגון ובכיה

וְעֲנֹדָנָא פֶּרַח וְסֵלָא. פִּי הָאֲדָא אֲלֵלִיָּהּ אֲוֵעַד לְנָא אֲלֵלָהּ עֲלָא יְדֵי
ואצלנו ששון ושמחה.¹⁴ בזאת הלילה הבטיח לנו ה' על ידי

יִשְׁעֵיהּ הַנְּבִיא אֲן תִּבּוֹן לְנָא לִילַת סְרוּר פִּי רְגוּעָהֶם מִן אֲלֵגְלוֹת
ישעיה הנביא לנו לילה שמח שכאשר אנו חוזרים מן הגלות

בְּתִסְבִּיחַ וְתִמְדִּיחַ וְתִמְגִ' יֵד לְרַבְנָא רַב אֲלִסְמָאוּת חִין יִרְגַ'ע אֲלֵלָהּ
בשבח והודיה והלל לאדונינו אדון השמים שחזר ה' לרחם

⁷ תוספות השלם על התורה, שמות בא יב מב, ז. וע"ע ילקוט שמעוני אסתר רמז תתרנה.

¹⁰ פרקי דרבי אליעזר נ, אסתר רבה ח, ז.

¹¹ ילקוט"ש אסתר רמז תתרנה.

¹² כן נראה מסדר המקרא.

¹³ כן נראה מסדר המקרא.

¹⁴ שמות רבה, בא יב כט.

אַלְשַׁפְקָהּ פִּי קְלוּב אֶלְבָּנִין עֵלָא אֶלְאַבָּאת וְשַׁפְקַת אֶלְאַבָּאת עֵלָא

זמן שהבנים משבחים כמו שהבנים נשענים על האבות ורחמי האבות על

אַלְבָּנִין. פִּי הָאֲדָ' אֶלְלִילָהּ אֶלְעִזְיָהּ כְּרַגְ'וּ גְ'דוּדָנָא וְאַבְּאִינָא מִן מְצָר

בנים². בזאת הלילה הכבודה יצאו אבותינו ואבות אבותינו ממצרים

בֵּית אֶלְעֲבוּדֵיהָ מִן יַד פְּרַעֲוֹן אֶלְנִגְ'ס אֶלְכַּפְּרָא פֶּר אֶלְלַעֲיִן אֶלְמְלַעֲוֹן אֶלְדִּי

מבית עבדים מיד פרעה הטמא הכופר המקולל שעשה

אַדְעָא אֶלְרַבּוּבֵיהָ וְאַסְתְּמֶלְךְ בְּבִנֵי אֶסְרָאֵל פִּי כְּדַמְתָּהּ, וְתַחַת

עצמו אלוה והחזיק בבני ישראל לעבודתו ותחת

מִמְלַכְתָּהּ סִתִּין רַבּוּהָ לִיבְנוּ לָהּ מְסַאכְן וּמְכ'אִזֵּן פִּי רַעְמָסֶס, וּפְעַל

ממשלתו ששים ריבוא (איש) שיבנו לו משכנות ואוצרות ברעמסס, ומינה

עֲלִיהֶם שְׂוֹאשׁ וְזַבְּאֵט, יְכ'אֶטְבוּהֶם אֵן כָּל וְאַחַד מִנְהֶם יַצַּע פִּי יוֹמָהּ

עליהם שוטרים ונוגשים שיבקשו מהם שכל אחד מהם יעשה בכל יום

אַרְבַּע מֵיִת לְבָנָהּ, וְאֵן נִקְצַת עֲלֵיהָ לְבָנָהּ יִבְנוּ בְּאַבְנֵהּ בְּכֶתֶר כְּפָר

ארבע מאות לבנים, ומי שמחסר לבנה יבנו עם הבן שלו ברוב כפירה

וְצ'לֶם וְקֶל רַחְמָהּ. מָא כְּאַנְהֶם יַפְעֵלוּ, כְּאַנְהֶם יְכ'לִטּוּ אֶלְתַּבְּן פִּי

ורשע וחסר רחמנות. מה היו עושים, היו מערכים את התבן ב-

אַלְלָבְן וְאַלְלָבְן פִּי אֶלְתַּבְּן, לְמִן, לְפֶרְעָה אֶלְרַשָּׁע אֶלְגְּמוּר, אֶלְאַרְוֹר

לבנים והלבנים בתבן, למי, לפרעה הרשע הגמור, הארור

אַבְּן אֶלְאַרְוֹר, אֶלְדִּי רֵאסָהּ סָאע אֶלְצִמְעוּר, וּפְמָהּ סָאע מְנָאק

בן הארור, שהיה ראשו כמו גולם, ופיו כמו פתח

אַלְתַּנּוּר, וְאַנְפָּהּ סָאחַל מְצַפָּא מְקִטוּר, וְעֵינֵיהָ מִתְ'ל אֶלְרַבָּח

התנור, ואפו כמו חוף שטוח, ועיניו כמו קוף,

² מכילתא שמות יב, ראש השנה יא, ד' רבי יהושע. וראה עוד שמות רבה, בא יח יב.

אַלְמַחְרָוּר, וְאַסְנָאנָה מִתְּלֵ אֲלֻצְבָּע אֲלִמְחִבּוּר, וְאַדְאֲנָה מִתְּלֵ

ושיניו כמו צבוע משונה, ואוזניו כמו

אַלְנֻקָּב אֲלִמְנֻקוּר, וְדֻקְנָה מִתְּלֵ דְנָב אֲלִכְלָב אֲלִמְעָצוּר, וְסִיקָאנָה

אסלה, וזקנו כמו זנב כלב שוטה, ושוקו

מִצְ'אַרְב לְאִלְטָבוּל, וְצִ'הֶרָה מִתְּלֵ אֲלֻצְרָף אֲלִמְכָסוּר, וְאַצְ'פֶּאֲרָה

כמו מקל תופים, וגבו כמו קרש שבור, וצפרניו

מִתְּלֵ אֲלֵאֲחֻדֵי וְאַלְנָסוּר, וְעוּד' בְּאַלְלָה מִן צוּרְתָהּ, אֲלִכְנָפוּר אֲבָן

כמו הדיה והנשר, וה' יצילנו מצורתו, המשונה בן

אַלְכְנָפוּר. ת'ם עֵאקְבָהֶם אֲלֵלָה סְבַחְאָנָה [וְתַעֲלֵא] בְּעֻקָּאֲבָן שְׂדִיד,

המשונה. אח"כ יסר אותם ה' ביסורים חזקים

וְכָל אֲפִתָּן וְשְׂדִיתָן עֲלֵיהֶם יִזִּיד, בְּפִצְ'ל אֲסֻמָּה אֲלִמְפִיד. וְאַוְרֵד אֲלֵלָה

וכל מגפות חזקות עליהם בכח שמו הגדול. והביא ה' על

עֵלָא אֲלִמְצָרִיוֹן אֲלֵדָם אֲלִמְגִ'פָּה, וְאַלְצִ'פֶּאֲדַע אֲלוֹהֵיפָה, וְאַלְקָמָל

המצרים את הדם המסריח, והצפרדע האיומה, והכינה

וְאַלְקָמָל אֲלֻצְ'עִיפָה, וְאַלְוֹחוּשׁ אֲלִמְכִ'יפָה, וְאַלְפִּנָּא אֲלִדְנִיפָה,

והפרעושים הנדבקות בגוף, והערוב המפחיד, והדבר המכלה,

וְאַלְגִ'רָב אֲלִסְכִ'יפָה, וְאַלְבְּרֵד אֲלִרְצִיפָה, וְאַלְגִ'רֶאד אֲלִרְדִיפָה,

והשחין המציק לאדם, והברד המוחץ, והארבה המשחית צמחים,

וְאַלְצִ'לָּאִם אֲלִכְרִיפָה, וּמִוֹת אֲלֵאֲבָכָאֵר הַלְּאָד מִן כָּאֵן עֲרִיפָה, וְכָאֵן

והחושך המשונה, ומוות הבכורים השמיד מי שהיה בכור, והיתה

צִרְאָד' עֲצִים בְּמִצְרָיִם, לְקִיִּים מַה שְׁנֵאֲמָר (שמות יב, ל): 'כִּי אֵין בֵּית אֲשֶׁר אֵין שָׁם

צעקה גדולה לקיים מה שנאמר (שמות יב, ל) 'כי אין בית אשר אין שם

מִתְּ. וְרָגְעוּ אֲלִמְצָרִיוֹן פִּי הַמֶּן וְגִמְזוּ, וּבְנֵי אֲסֵרָאֵיל פִּי אֲמָאֵן וְצִ'מָּאֵן.

מת'. והיו המצרים בדאגה ופחד, ובני ישראל באמונה ובטחון.

חַתָּא אֲלֵלְעִינָהּ אֲלִמְלֵעוּנָהּ אֲלֵעֲגוּזוֹ, אֲלֵדְדִי הִי מִן שְׁאֲרַע בְּגוּזוֹ, כְּאַנְתָּ
אפילו המקוללת^כ בת המקולל הרזה - הצמוקה שהיא מרחוב בגוז היתה

כְּדֹאמָהּ עֲנָדְדִי וְאֵלִי אֲלֵדְרוּזוֹ, כְּאַדְבֵּת פִּי נְבֹות אֲלֵנְבִי מוּסָא פִּי
עובדת אצל מושל הכפר 'דרוז', מכזבת את נבואת הנביא משה את

אֲלֵאִיָּאת וְאֲלֵחֲרוּזוֹ. קֵאלֵת: [כְּלֵאמָהּ] עֵאטֵל לֵא יְחוּל וְלֵא יְגוּזוֹ,
האותות והמופתים. אמרה לו דבריך לא יהיה ולא יעבור,

אֲסֵתְחַקֵּת אֲלֵלְעִנָהּ עֲלֵיָהּ אֲלֵף לְעִנָהּ תְּגוּזוֹ, כְּאַן מְעָהָא מְעֵבֹוד מִן
ראויה לקללה עליה אלף קללות שתעבור. היה לה נעבד (=צלם)

עֲגָנָהּ מְגָמוּזוֹ, וְכְאַן פּוֹק אֲלֵתְנֹור מְרָכוּזוֹ, וְנִסֵּת אֲלֵבֵּאב מִפְתוּחַ בְּלֵא
מעיסה מקופל והיה מונח על התנור מעומד, ושכחה הדלת פתוח מבלי

דְּוֵאִיר וְרוּזוֹ, דְּכֵ'ל אֲלֵכְלָב אֲלֵמְעָנוּזוֹ, אֲכָל אֲלֵמְעֵבֹוד אֲלֵמְחֲרוּזוֹ, אֲלֵדְדִי
לסגור כראוי, נכנס הכלב המשוגע ואכל את הנעבד (=צלם) השמור, שהיה

פּוֹק אֲלֵתְנֹור מְרָכוּזוֹ, בְּקֵת תְּנֹוד וְתֵהֲתֵז הֲזוּזוֹ, וְצֵרְכֵ'ת [פִּי] תֵלְדֵךְ אֲלֵלִילָהּ
על התנור עומד, באה לנוד ולהתנדנד, וצעקה בלילה ההיא

מֵא בְּקֵא לְהֵא סֵתְרָהּ וְלֵא חִילָהּ. וְכֵ'רְגוּ בְּנֵי אֲסֵרָאִיל מִן עֲנָדָהֶם,
לא נשאר לה עשיה ולא כוח. ויצאו בני ישראל מאצלם

וְאַכְ'דוֹ כְּנוּזָהֶם וְאַמוּאֲלָהֶם, גִּזָּא מֵא קֵד אֲסֵתְכֵ'דְמוּ בְּהֵם. וּמִן אֲלֵפְרַח
ולקחו האוצרות וכל רכושם וממונם, עבור מה שעבדו בהם. ומתוך השמחה

צֵרוּ אֲלֵעֲגִין זֵאדָהֶם פִּי אֲטֵרָאדָהֶם. וְכֵ'רְגוּ אֵלֵא אֲלֵבֵרְ הֵם
קשרו העיסה הצידה שלהם בזמן שנתגרשו ויצאו למדבר הם

וְאַטְפָּאֲלָהֶם, וְגִזְעוּ פִּי אֲלֵבְחָר עֲלֵא דֵלֵאֲלָהֶם, וְאַעֲטָא לְהֵם אֲלֵלָהּ
וטפיהם. ועברו בים לפי דרכם והביא להם, ונתן להם השם

^כ ראה אגדה זו בשינויים: מאור האפילה שמות בא יב, מדרש הגדול שמות בא, יא ו.

אֶלְגַּמָּאם וְעַמּוּד נָאֵר מִן תְּגֵ'אָהֶם וּמִן וּרְאָהֶם, וּפִרְק לָהֶם אֶלְבָּחֵר
את הענן ועמוד אש לפנייהם בכדי שיאיר הדרך, ובקע להם את הים

אֶת'נָא עֶשֶׂר טְרִיק יָבֵס וְנִגַ'אָהֶם. וְגִרְקוּ אֶלְמִצְרַיִן פִּי בַחֵר אֶלְקִלְזִם וְהִי
לשנים עשר דרכים יבשות והצילים²². וטובעו המצרים בים- סוף וראו

תָּרָא עֵיּוֹנָהֶם, וְאֶעְטָאָהֶם אֶלְסִבָּת מִן מְחַבְתָּהֶם, וְאֶעְטָאָהֶם אֶלְמִן
בעיניהם, והעניק להם את השבת מרוב חיבה, והעניק להם את המן

וְאֶלְסִלְוָא וּבִיר מְרִים אֶכְלִן וְשִׁרְבִן יְהִנִּיהֶם, וְעֵלָא כָּל תְּדִלְיָלָה אֶלְלָה
ואת השליו ובאר מרים האכילם והשקם וההנה אותם, ועל הכל הדריכם ה'

דִּלְלָהֶם. וְכִ'לְצָהֶם אֶלְלָה בִּיד שְׂדִידָה וּבִד'רָאֵע מִמְדוּדָה וּבִאֲחָפָאם
ההצילים. והוציאם ה' ביד חזקה ובזרוע נטויה ובשפטים

עֶצְיָמָה וּבִאֲיָאֵת וּבִרָאֵהִין עֵלָא יְדֵי מֹשֶׁה רַבִּינוּ אֶלְטָאָהֵר אֶלְאָמִין,
עצומים ובאותות ובמופתים על ידי משה רבינו הטהור הנאמן

כָּלִים רַב אֶלְעֵאֶלְמִין, נְבִיא הָאֶמֶת וְהַצֶּדֶק עָלָיו הַשְּׁלוֹם.
והמדבר בשם אדון העולמים נביא האמת והצדק עליו השלום.

וְהָאֲדָא אֶלְגַ'וָּאֵב. וְזוּ הַתְּשׁוּבָה.

ואומרים כולם יחד:

עֲבָדִים הֵיִינוּ

²² לכל שבט, פרקי דר"א מב, מכילתא בשלח יד, טז.

תולדות הרב אברהם בכמוהר"ר רבי משה ערוסי הלוי*

משפחת ערוסי מוכרת בארץ תימן כמשפחה המיוחסת לשבט לוי, שם משפחה זו ניתן לה בעקבות א' מראשי המשפחה הילאל (תרגום: סהר) הלוי, שגלה כפי המקובל מעיר הבירה צנעא לכפר ערוס, אשר נמצא במקום הררי מערב לצנעא הבירה. ומשם היחל הילאל את מסחרו בעיר פּוֹפּוּאן. בנו הגדול שלמה כונה בפי כל שלמה אלערוסי, ואכן גם אחיו חיים השתקע בחיימיה, סעדיה בּמְנַאכָה, ומשם בני המשפחה ויוצאי חלציו גרו בסמיכות באזור, בכפרים שְבֵאם, פּוֹפּוּאן, מְחִית, ועוד מערבית לעיר הבירה צנעא.

רבי אברהם ערוסי הלוי נולד בשנת התרל"ח ליצירה (1878) בפּוֹפּוּאן השוכנת במרכז - תימן מערבית לצנעא לאביו הרב משה בן יוסף ערוסי הלוי. הוא שימש כדיין בתימן והיה מלמד תשב"ר, ואף הוסמך לפקח על השוחטים, וכן להסמך בענין גיטין וקדושין בכל ארץ תימן בשנת התר"פ ליצירה (1920) ע"י ביה"ד צנעא ובהסכמת חכמי הישיבה בצנעא: הרב יחיא בן סלימאן אלביאץ^כ, הרב יחיא בן מוסי' יצחק^כ, הרב יחיא בן סלימאן קאפח^כ, הרב הארון בן סאלם אלכהן^כ.

* ערך: צפניה בן כבוד אבי מורי הרה"ג רצון ב"ר יוסף ב"ר אברהם ב"ר ניסים ב"ר סאלם ב"ר סלימאן ערוסי ליחס הילאל הלוי.

כג דיין בצנעא, תקכ"ו (1766) - תקצ"ו נעלמו עקבותיו.

כד נולד תמוז תרכ"ז (1867) - נפטר בצנעא סיון תרצ"ב (1932). חכם באשי ודיין בצנעא, בין השנים תרס"ב (1902) - תרצ"ב (1932).

כה מגדולי חכמי תימן, (בגיל כה הוסמך להוראה) חכם באשי תרנט (1899) - תרס (1900), דיין ביה"ד בצנעא, ומראשי הישיבה הכללית נולד תר"י (1850) - נפטר בצנעא כסלו תרצ"ב (1931).

כו נולד בצנעא תר"ה (1845) - נפטר בצנעא תרצ"ד (1934). דיין ביה"ד צנעא ורב ביהכנ"ס שרעבי.

מעבר להיותו תלמיד חכמים הוא אף חיבר חיבורים רבים, טז במספר, שחלקם ראו אור וחלקם ממתינים לגואל הן בהלכה, הן בפרשנות, הן דרשות וקינות, הן בתחום ההיסטוריה בתימן ואף בשנות העליה לארץ ועוד בתחום הפיוט והשירה, כדלהלן:

א. קורא הדורות - מעשיות בתימן. ב. אזהרות יגר סהדותא - תוכחה לבני תימן בירושלים תרפ"ד. ג. בן ראמים - בדומה לכתר מלכות לרשב"ג. ד. דם צדיקים - קינות על חללי תרפ"ט. ה. אוהל מועד - קיצור דיני גיטין וקידושין. ו. אור לישרים - פירוש עמ"ס אבות. ז. אורחות יושר - מוסר והנהגות. ח. בית הריאה - קיצור דיני שחיטה וטרפיות. ט. הגדה של פסח - קורותיו בבית הסוהר בפסח. י. המחברת השנית - בדקדוק בתורה. יא. זה ינחמנו - מסע העליה לאר"י. יב. יורה חטאים - סקירה על עולם המערבי מול בני תימן. יג. ספר נתניה - נדודיו באר"י. יד. פעולת שכיר - סבלותיו בעיר נתניה. טו. תועפות ראם וקרני ראם - לקוטים ומדרשים עה"ת מחכמי תימן. טז. שיר חדש - דיואן שירים על חייו ועל מאורעות באר"י.

זכה רבי אברהם ועלה לארץ ישראל בתרפ"ג (1923) ועדין היה נע ונד בתחילה התגורר בת"א, נתניה, פתח תקוה, ושם נפטר בשנת תרצ"ד (1934) ומנוחתו כבוד ביה"ק סגולה שם.